

Esmâ Tezcan

İstanbul Üniversitesi
Alman Dili ve Edebiyatı
Doktora Öğrencisi

Workshop: “Arbeit mit wissenschaftlichen Texten” İstanbul Goethe Enstitüsü, 01 - 02 Aralık 2006

“Bilimsel Metin Denildiğinde. . .”

İstanbul Üniversitesi Batı Dilleri Edebiyatı, Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda öğretim üyesi olan ve dilbilim alanında yaptıkları çalışmalar ve verdikleri dersler ile tanınan Prof. Dr. Şeyda Ozil ve Doç. Dr. Canan Şenöz – Ayata 1-2 Aralık 2006 tarihleri arasında, İstanbul Goethe Enstitüsü bünyesinde, bilimsel metin ölçütlerinin belirlenmesi ve örnek metinler üzerinde söz konusu ölçütlerin uygulamasına yönelik bir seminer düzenlemişlerdir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğretim üyelerinin yanı sıra, Goethe Enstitüsü’nde görevli eğitim elemanları ile Alman Dili ve Edebiyatı yüksek lisans ve doktora öğrencileri de semineri yoğun bir ilgiyle takip etmişlerdir. Ayrıca, Marmara Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü ile Trakya Üniversitesi Almanca Öğretmenliği bölümlerinden öğretim üyeleri de seminere katılmışlardır.

İki gün devam eden seminerin ilk günü, Ozil ve Şenöz-Ayata’nın, bilimsel metinleri çözümlenmeye yönelik araştırmaları, metin inceleme ölçütlerini tanıtmalarına ve akademik bir metnin kurgulanışına ilişkin yaptıkları saptamaları katılımcılara sunmalarına ayrılmıştı. Bunun ötesinde seminerin birinci gününde, metindilbilim çerçevesinde, bilimsel metin ölçütlerinin yaygın kullanımının sağlanabilmesine yönelik düşüncelerin tartışılarak bilimsel metin üretim yöntemlerinin üzerinde durulmuştur. Bilimsel metin ölçütlerinin, uluslar arası -ve giderek globalleşen- bir bilim dünyasında artan önemine işaret eden Ozil, uluslar arası bilim kanonuna eklenilebilmenin önkoşulunun, bu alanda sistematik bir bilimsel söylemin geliştirilmesine dayalı olduğunu gözler önüne sermiştir.

İstanbul Üniversitesi, Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı bünyesinde yetişmekte olan genç akademisyenlere bilimsellik ölçütlerinin önemini ve yöntemini öğretmeye yönelik dersler vermekte olan Şenöz-Ayata ise, bilimsel

metin ölçütlerinin gelişim sürecini gösterdikten sonra, kültürlerarası farklılıkların söz konusu söylemlerin gelişimini ne düzeyde etkilediğine ilişkin bilgi vermiştir. Seminerde kültürlerarası farklılıkların, örneğin Amerikan/Anglo-Sakson, Alman, Japon vb. birbirlerinden oldukça farklı ekollerin izinde gelişen söylemlerin, bilimsellik anlayışlarının metinlere nasıl yansıdığına değinilmiştir. Ayrıca söz konusu söylemlerin ortak yapısal özellikleri göz önüne alınarak genel geçerli ölçütler özetlenmiştir. Bu bağlamda, bilimsel metin ölçütlerinin kültürle ilintili olduğu savına değinilmiş ve ortak özelliklerin yanı sıra kültürlere özgü farklılıkların da olduğu vurgulanmıştır. Bilimsel metin ölçütleri söz konusu olduğunda, farklı kültürde üretilen metinlerin anlatım gücü, cümle kurguları, yazar/okur yönelimleri, sav yürütme teknikleri ve başka ayrıntılı ölçütler doğrultusunda kendi içinde tutarlı bir sistem geliştirerek söylemlerini oluşturduklarından söz edilmiştir. Bu durum karşısında ancak öneriler sunarak kendi bakış açımız doğrultusunda, kültürlerarası biçem araştırmalarını daha ileriye götürecek yeni çalışmalar yapılmasının gerekliliği açıkça görülmektedir. Bütün bunlar, düzenlenmiş olan uygulamalı seminerin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Seminerde daha sonra, yukarıda özetlenen genel bulgular ve dikkate alınması gereken çeşitli etkenler çerçevesinde, uluslararası geçerliliği ve sistematik tutarlılığı amaçlayan bir bilimsel metin inceleme modeli ortaya koyulmuştur. Konuşmacıların oluşturduğu bu metin inceleme modeli “metin içi ölçütler” ve “metin dışı ölçütler” olmak üzere iki ana başlık -ve bunlara yönelik alt başlıklar- altında toplanmaktadır. Hem biçemsel bir düzen hem de içerik anlamında bilimsel nesnellik ve tutarlılığı öngören bu modele ilişkin ayrıntılı bilgi, Doç. Dr. Canan Şenöz Ayata'nın bu dergide yayınlanan makalesinden edinilebilir¹.

Bilimsel metin ölçütlerinin belirlendiği seminerin ikinci gününde çeşitli metinler üzerinde metin inceleme modelinin uygulamasına geçilmiştir. Üç gruba ayrılan katılımcılar, üç Almanca metni belirlenen bilimsel metin ölçütlerine uygunlukları bakımından incelemişlerdir. Çözümlenen metinler şunlardır:

¹ Şenöz-Ayata, Canan. “Der Beitrag interkultureller Vergleiche zur Produktion von Wissenschaftstexten und die Darstellung eines textlinguistischen Analysemodells zum Textvergleich”. Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi 19. Sayı. İstanbul Üniversitesi Yayını.

1- Gerzymisch-Arbogast, Heidrun. “Interkulturelle Missverständnisse in Texten und Translation. Einige Überlegungen am Beispiel des Englischen und Deutschen” aus: *ZIF*, Jahtgang 8, Nr. 2/3, 2003.

2- Nier, Thomas. “International vergleichende Diskurs- und Argumentationsanalyse, Vorstellung eines Forschungsprogramms”, www.elise.uni-essen.de. 2004.

3- Schlemmer, Heinrich. “Zum Einfluss der Erstsprache auf den Erwerb der Zweitsprache am Beispiel von Fehleranalysen- Griechisch-Deutsch und Türkisch-Deutsch” aus: *Zielsprache Deutsch* 24, 3; S. 149-157, 1993.

Daha sonra yapılan çözümlenmeler her bir grup tarafından diğer katılımcılara sunulmuş ve elde edilen sonuçlar tartışılmıştır. Bu uygulama denemesiyle her şeyden önce, bilimsel bir metin olma iddiası taşıyan bir yazının kurgusunun çok önemli olduğuna işaret edilmiştir. Basit bir dikkatsizliğin metnin bilimsel inandırıcılığını ne düzeyde zedeleyebileceğine değinilmiş ve içeriğin ötesinde, metnin biçimsel yapısının da anlaşılabilirlik ve bilimsel inandırıcılık bakımından önemli olduğu belirtilmiştir. Bu uygulama sonucunda katılımcıların çoğunluğu, kendi metin üretme yöntemlerine de eleştirel bir gözle yaklaşarak yapılan uygulamadan çok yararlandıklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcıların dikkatini çeken bir başka yön ise, aynı kültür içinden yetişmiş araştırmacıların ürettikleri metinlerin bir sistem dahilinde de olsa, birbirlerinden farklı olabilecekleridir. Bazı durumlarda metinlerin bilimsel ölçütleri yeterince yerine getirmediği saptanmıştır. Hatta öyle durumlara işaret edilmiştir ki, bilimsel nesnellik yalnızca istatistiklere dayandırılmakta ya da genel yargıların nesnel veriler kabul edilmesiyle sınırlı kalmaktadır. Bilimsel olma iddiası taşıyan metinlerde saptanabilecek pek çok farklı eksikliğe eleştiri getirilen seminerde, bu durumu en aza indirmenin yolları aranmış ve katılımcılara uygulamalı olarak kendi bilimsel metinlerini üretme alanında nasıl daha verimli çalışabilecekleri gösterilmiştir.

Uzun dönemde, bu gibi seminerlerin katılımcılara büyük yarar sağlayacağı ve akademik gelişim açısından konunun geniş kitlelere sunulmasının önem taşıdığına inanıyorum. Kişisel olarak katkısını gördüğüm bu seminerde, bilgilerin görselleştirilerek toplu aktarımının uygulamayla pekiştirilmesinin, uzun ders saatleri boyunca anlatılan teorik tekniklerden çok daha çarpıcı ve kalıcı olduğu düşüncesindeyim. Tutarlı bir bilimsel metin inceleme modelinin bireysel farklılıkları yansıtacak biçimde benimsenmesi ve bunun bilimsel

olmanın en önemli ölçütlerinden olduğu anlayışının yaygınlaşması tüm disiplinler için gereklidir. Söz konusu görüşlerin yeni yetişen bilim insanlarına aktarılabilmesi, bu gibi seminerlerin düzenlenerek yaygın tanıtımlar yapılmasına bağlıdır. Bu nedenle Şeyda Ozil ile Canan Şenöz-Ayata'nın yapmış oldukları seminerin en kısa zamanda tekrarlanmasının gerekliliğini vurgulamak isterim. Bilimsel metin ölçütlerinin yaygınlaşabilmesi adına, konu uzmanlarının bu gibi toplantıları yüreklendirmeleri ve öğrencileriyle birlikte katılım göstermelerini arzu etmekteyim. Ayrıca bu projeyi destekledikleri için Goethe Enstitüsü'ne ve seminerin gerçekleşmesine bulunduğu büyük katkıdan ötürü Dr. Christian Merten'e bu fırsatla teşekkür ederiz.